

Textus: 1Tim 6, 1-2

Kedves Testvérek!

Nehéz Igével van dolgunk, különösen így advent első vasárnapján. Végre valami úgy történik ebben az évben, ahogy korábban szokott: gyertyát gyújtunk hétről hétre, elkezdjük énekelni a megszokott énekeket, készülünk az ünnepre. Kínálná magát a lehetőség, hogy valamilyen kellemes, ünnepre készítő, a világosság eljövételéről és reménységről szóló szakaszt vegyünk elő. Ehelyett azonban megmaradunk az igehirdetés sorozatban és készek vagyunk arra, amiben Isten most vezet bennünket, akár egy nem kifejezetten ünnepi textusban. Még az ünnepről hadd mondjak annyit, hogy a lényege nem az, hogy kizárjuk a valóságot és belépünk az ünnep „mintha terébe”, úgy téve, mintha minden rendben lenne. Sokkal inkább azt, hogy a valóságunkba behívjuk a könyörülő, emberré lett Istent, aki a valóságunkat változtatja ünneppé a jelenléte által. A valóságunkat, aminek sok kellemetlen, fájdalmas és nehéz részlete is van. A rabszolgaság kérdése ma már elképzelhetetlenül távol van tőlünk, a modern kor igyekszik maga mögött tudni ezt a kérdést. Nyilván a történelemben nagyon sok szörnyűséget követtek el ennek a társadalmi intézménynek a működtetésével, mely a kizsákmányolás és az elnyomás példájának tekinthető és semmiképpen sem támogatandó, helyeslendő dolog. Ezzel együtt azt látjuk, hogy Pál nem bíztat ellenállásra, lázadásra. Ezt fel is róják néhányan az apostolnak, sőt az egész keresztyénségnek, hogy életben tartotta ezt az igazságtalan működési formát.

1. Mit tanít Pál a rabszolgákkal kapcsolatban?

Pál apostol a rabszolgákkal kapcsolatban tanítja Timóteust. A keresztyén gyülekezetben ott lehettek, kapcsolódhattak a rabszolgák is, akik átélhették az újjászületést Krisztusban. Nagy kérdés lehetett, hogy mi legyen ezután velük? Továbbra is meg kell-e maradniuk abban az alapvetően igazságtalan és embertelen keretben, amibe kerültek vagy küzdjenek ellene? És ha igen, hogyan? Ez az egész kérdés nagyon összetett és nehéz. Könnyen lehet felületes következtetéseket levonni, például azt, hogy a rabszolgaságot semmi sem igazolja, mert ez az ember alapvető méltóságával megy szembe, így mindenki, aki nem lép fel ellene, konzerválja az igazságtalanság fennállását. Rögzítsünk néhány dolgot, ami előttünk áll az Igében és amiről Pál másutt is beszél, máshol állást foglal a témában:

1. A megbecsülést jelenti az apostol részéről, hogy beszél róluk, foglalkozik velük. A rabszolga tulajdon volt az ókorban, így az emberi méltóság, az emberi minőség figyelembevételére önmagában a megbecsülés jele. Az apostol nem tekinti ezt marginális kérdésnek, hanem a gyülekezeti rendben ezt helyre szeretné tenni.
2. A mai Igénk ismét egy konkrét szituációban, társadalmi helyzetben lévőkhöz szól: a szolgákhoz. Az 5. parancsolat szabályozza a szolgák, a keresztyén rabszolgák viszonyát urukhoz. Ebben a korabeli igen aktuális kérdésben ad útmutatást az apostol. „Mert az Úrban elhívott rabszolga az Úr felszabadítottja, hasonlóan a szabadként elhívott a Krisztus rabszolgája.” (1Kor 7,22) Ez érvényes itt is. Mi köti akkor urához? Egy írásmagyarázó így vélekedik: „A pogányhoz a missziói felelősség, a keresztyénhez a testvéri szeretet és a gyülekezet szeretetszolgálati érdeke. A kor gazdasági viszonyai között a keresztyén gyülekezetben belül a rabszolgaság eltörlésének az ajánlása a gyülekezet vagyonosabb rétegének a teljes anyagi csődjét eredményezte volna, ez pedig a szeretetszolgálatnak kárára lett volna. Egymásra voltak igazából utalva ezek az emberek. A pogány uraktól való önkényes távozás a római birodalom törvényei szerint egyben az államellenesség vádját vonta volna maga után. Pál tartózkodik minden anarchista megoldási kísérlettől a rabszolgakérdésben.”
3. Pál egy egész levelet szentel egyébként egy szökött rabszolga és ura konfliktusának rendezésére. A Filemonhoz írt levélben közbenjáróként vesz részt, hogy máshogy rendeződjön egy konfliktus. A szökött rabszolga semmiképp nem ment vissza urához, sem a büszkeség, sem a félelem, a büntetés miatt. A Krisztusban újjászületett rabszolga azonban képes volt a nehezebb utat választani akkor is, ha ez a józan ész szerint logikátlan.
4. Pál a nehezebb útra hívja a rabszolgákat: maradj benne abban a társadalmi helyzetben, amiben vagy, éld meg ott a hitedet, kövesd Krisztust, ki tudja, hátha eszköze lehetsz így is az evangélium terjedésében? Ugyanakkor az uraknak is oda kell figyelniük a rabszolgákra, nekik is a nehezebb utat javasolja: nem lehetnek kegyetlenek velük, nem tekinthetnek mégsem tárgyként rájuk: Ti, urak, adjátok meg szolgáitoknak azt, ami igazságos és méltányos, hiszen tudjátok, hogy nektek is van Uratok a mennyben. (Kol 4, 1) A legszebb talán, amikor együtt szól Pál urakhoz és szolgákhoz, pont az efézusi gyülekezetnek szóló levelében: „Szolgák! Félelemmel és rettegéssel engedelmeskedjétek földi uraitoknak, olyan tiszta szívvel, mint Krisztusnak. Ne látszatra szolgáljatok, mintha embereknek akarnátok tetszeni, hanem Krisztus szolgáljaként cselekedjétek Isten akaratát: lélekből, jóakarattal szolgáljatok, mint az Úrnak, és nem mint embereknek, mert tudjátok, hogy ha valaki valami jót tesz, visszakapja az Úrtól, akár szolga, akár szabad. Ti pedig, urak, ugyanígy bánjatok velük, hagyjátok a fenyegetést, mivel tudjátok, hogy él a mennyekben az Úr, aki nekik is, nektek is Uratok, és aki nem személyválogató.” (Ef 6, 5-9)

5. Mi oldhatja a rabszolgák kilátástalanságát? „Pál pedig azt hirdeti, hogy Krisztusban »nincs zsidó, sem görög, nincs szolga, sem szabad... ti mindnyájan egyek vagytok a Krisztus Jézusban« (Gal 3,26-28; Kol 3,10k). Arra azonban nem szólít fel, hogy szüntessék meg a rabszolgaság intézményét (Ef 6,5; Filem).”

2. Rabszolgaság ma

Mi a helyzet ma a rabszolgasággal? Egyre kevesebb helyen van jelen ez a rendkívül igazságtalan forma a világon. És akár meg is nyugodhatunk, hogy olyan ez, mint a pestis, amit sikerült kiirtani és a világ legtöbb részén már nincs vele dolgunk. De ne legyünk naivok. Nem így nevezzük, de biztosan jelen van ma is, közöttünk is. Induljunk ki abból, hogy mi változott az emberben azóta, hogy évezredekkel ezelőtt először tulajdonába vette embertársát és tárgyként tekintette? Mi változott meg lényegileg? Jobb lett-e az ember? Nem hiszem, hogy igazán változott, csak megtanult ügyesebben csomagolni. Kimondhatjuk, hogy más, civilizált formában ugyanígy jelen van ma is a rabszolgaság. És szeretném kiemelni, hogy ezek egy része nem fogadható el és nem vonatkozik rá az apostoli intés: maradj benne... Vegyünk néhány példát:

- A) **Ami nyilvánvalóan vállalhatatlan.** Vannak ún. „cégéres bűnök”, amik a rabszolgaság vállalhatatlan formái ma is. Az uzorások, prostitúció, emberkereskedelem kizsákmányoló és megnyomorító formái, ami ellenn Isten népének fel kell emelnie a szavát és küzdenie kell ellene. Akárcsak társadalmi igazságtalanságok, aminek sokszor csak a végeredményét, a tüneteit látjuk: a szegénység, leszakadás, nyersanyagért kizsákmányolt országok. Hosszan folytathatnánk a sort. Ezek ellen tennünk kell, a társadalomban lévő strukturális bűnök ellen fel kell emelnünk a szavunkat keresztyénként és tennünk kell ellenük.
- B) **Ami felett szemet hunyunk, eltűnjük.** Sokkal nehezebb dolgunk van abban, amikor azokat a formákat kell észrevennünk, amik érintenek mindannyiunkat és nem feltétlenül kellemetlenek elsőre, vagy tényleg mindenkit érintenek. A rabszolgák ma gyakran a munkahelyeken vannak. Lehetetlen munkakörülmények között dolgozó emberekre gondolok, a gyermekmunkára távoli országokban vagy a gazdasági függőségek számtalan formájára. Munkavállalókra, akik alkalmazottként ki vannak szolgáltatva munkaadóiknak. De vigyük tovább: a mértéktelen fogyasztás, a média, aminek észrevétlenül ki vagyunk szolgáltatva. Akár a különböző függőségek, amik elviselhetőbbé teszik az életet számunkra. Vagy a látszat fenntartása, amire oly sok energiát fordítunk sokszor.
- C) **Amire nem is gondolunk.** Sokan nem gondolják úgy, de a bűn az, ami leginkább rabszolgaságban tartja az embert. Amikor azt tesszük, amit nem akarunk. Amikor azt tesszük, ami nem szolgálja a javunkat, sem másét. ami rombol, ami sebez. Ami Isten törvénye ellen van. Bár szabad lehetnél, rabszolgává válsz, amikor bűnben élsz. Bár szabadabbá tehetnél, rabszolgává teszel. Sőt, mást is azzá tudsz tenni: gyakorlatilag rabszolgát tartasz. Uralkodsz másokon, kihasználod mást. De hát mi jók vagyunk – gondolhatjuk. És közben szenvedés van a kapcsolatainkban és valami nem stimmel... mert észre sem vesszük, vagy látjuk, de tehetetlenek vagyunk vele kapcsolatban. Érint, bennünket is érint a rabszolgaság akkor is, ha elvileg szabad emberek vagyunk.

Amivel sokszor nyugtatjuk magunkat, hogy már annyira más ez a kultúra. Civilizáltak vagyunk. De inkább azt láthatjuk, hogy az emberi igazságosságának súlyos korlátai vannak. A rabszolgaság előbbi formáinak jelenléte eloszlatja az emberi igazságosságba és kollektív jószágba vetett hitünket és kijózaníthat afelől, hogy valóban lesz-e egy sokkal igazságosabb világ e földön? És ezzel együtt cselekvésre hívhat, hogy Isten elé tárjuk ezzel kapcsolatos fájdalmunkat és keressük annak a gyakorlati lépéseit, mi a mi dolgunk, hogy Isten országának valóságát megéljük ebben a világban? Mit kezdjünk hát a kilátástalansággal, a reménytelenséggel, ami ebből a sokoldalú rabszolga létből fakad?

3. Advent. Adventben vagyunk. Várunk. Mert valahol tehetetlenek vagyunk, most különösen is érezhetjük ezt. Jézust várjuk, hogy eljőjön. Hogy legyen vége! „Isten, hol vagy?” – kiálthatunk. „Cselekedj! Egy erős Istenre lenne szükségünk, egy uralkodóra, királyra, aki diadalt arat...”. Ma az úrvacsorában vihetjük Isten elé a fájdalmainkat, az elkeseredettséget, értetlenséget is. Adventben Krisztus eljövételére tekintünk. Vissza az elsőre, hívva, hogy most legyen jelen és cselekedjen a Lélek által és várjuk az eljövendőt, a dicsőséges visszajövetelt. Nem formálhatjuk a magunk képére, a saját elvárásaink szerint Krisztust. Őbenne jött el Isten közénk. Ő a rabszolgává lett Isten, aki a legreménytelenebb és legmegváltoztathatatlanabb igából szabadított meg. Ünnepelhetünk, mert Krisztus eljött, rabszolga lett helyetted és megszabadított! Istent hívhatjuk a valóságunkba. Vele ismerhető fel és fogadható el a kiszolgáltatottság életünk számtalan területén. A hierarchia is akár, amiben élnünk kell. A megváltoztathatatlan Isten jelenlétébe hozhatjuk, s közben a legnagyobb iga alól megszabadulhatunk. Krisztus szabadítása járjon át most mindent... jőjön el országod! Legyen meg akaratom! – kiálthatjuk adventbe lépve. Járjon át az Ő szeretete mindannyiunkat, szabadítson meg a rabságunkból. Mit kezdhetünk a szabadságunkkal? Szabad szívvel szolgálhatjuk Őt. Ez ugyanis a legnagyobb boldogság a világon!

Ámen!

Thoma László